

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

GÜNGÖR/TÜRKİYE

(Başvuru No. 3824/17)

KARAR

Sözleşme'nin 3. maddesi (esas yönünden) • Aşağılayıcı muamele • Polis aracıyla hastana götürülmesi sırasında başvurana karşı davranışı gereği mutlak suretle gerekli olmayan bir şekilde zor kullanılması
Sözleşme'nin 3. maddesi (esas yönünden) • İnsanlık dışı ve aşağılayıcı muamele • Sağlığına risk teşkil etmeden hastanede başvurandan tükürük örneği alınması
Sözleşme'nin 3. maddesi (usul yönünden) • Yeterince kapsamlı ve etkin olmayan soruşturmalar

STRAZBURG

15 Kasım 2022

İşbu karar, Sözleşme'nin 44 § 2 maddesinde belirtilen koşullar çerçevesinde kesinleşecektir. Bazı şekli düzeltmelere tabi tutulabilir.

© T.C. Adalet Bakanlığı, 2022. Bu gayriresmî çeviri, Adalet Bakanlığı, İnsan Hakları Dairesi Başkanlığı tarafından yapılmış olup, Mahkeme açısından bağlayıcılığı bulunmamaktadır. Bu çeviri, davanın adının tam olarak belirtilmiş olması ve yukarıdaki telif hakkı bilgisiyle beraber olması koşulu ile Adalet Bakanlığı, İnsan Hakları Dairesi Başkanlığına atıfta bulunmak suretiyle ticari olmayan amaçlarla alıntılanabilir.

Güngör/Türkiye davasında,

Başkan

Jon Fridrik Kjølbro

Hâkimler

Carlo Ranzoni,

Egidijus Kūris,

Branko Lubarda,

Gilberto Felici,

Saadet Yüksel,

Diana Sârcu,

ve *Bölüm Yazı İşleri Müdür Yardımcısı* Dorothee von Arnim'in katılımıyla Komite halinde toplanan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (İkinci Bölüm),

Türk vatandaşı Sıtkı Güngör'ün ("başvuran"), 20 Aralık 2016 tarihinde, Türkiye Cumhuriyeti aleyhine, İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına İlişkin Sözleşme'nin ("Sözleşme") 34. maddesi uyarınca Mahkemeye yapmış olduğu başvuruyu (no. 3824/17),

Başvuranın, kötü muamele (Sözleşme'nin 3. maddesi) ve fiziksel bütünlüğüne saygı (Sözleşme'nin 8. maddesi) iddialarına ilişkin şikâyetlerinin Türk Hükümetine ("Hükümet") bildirilmesine ve başvurunun geri kalan kısmının kabul edilemez olduğunun belirtilmesine ilişkin kararı,

Tarafların görüşlerini dikkate alarak

11 Ekim 2022 tarihinde kapalı oturumda gerçekleştirilen müzakerelerin ardından, söz konusu tarihte aşağıdaki kararı vermiştir:

GİRİŞ

1. Başvuru, başvuranın, özellikle tükürük örneğinin alınması amacıyla dokuz diğer kişi ile birlikte bir polis aracında hastaneye götürüldüğü sırada güvenlik güçleri tarafından maruz kaldığını iddia ettiği kötü muamele

şikayetleriile ilgilidir. Başvuran, Sözleşme'nin 3 ve 8. maddelerinin ihlaldinden şikâyet etmektedir.

OLAY VE OLGULAR

2. Başvuran 1980 doğumlu olup, İstanbul'da ikamet etmektedir. Başvuran, İstanbul Barosuna bağlı Avukat Ö. Gümüştas tarafından temsil edilmektedir.

3. Hükümet, kendi yetkilisi, Adalet Bakanlığı İnsan Hakları Dairesi Başkanı Hacı Ali Açıkgül tarafından temsil edilmiştir.

I. YAKALAMA VE TÜKÜRÜK ÖRNEĞİ ALINMASI

4. Belirtilmemiş bir tarihte, İstanbul Cumhuriyet savcısı tarafından, başvuranın da dâhil olduğu birkaç düzine kişi hakkında, diğer suçlamaların yanı sıra, MLKP ("Marksist Leninist Komünist Parti") terör örgütüne üye olma, ateşli silahla saldırı ve izinsiz olarak tehlikeli madde bulundurma suçlarından bir ceza soruşturması açılmıştır.

5. Hâkimlik, 8 Haziran 2013 tarihli bir kararla, ilgili kişilerin evlerinin aranmasına ve aynı zamanda silah, mühimmat, bomba ve bomba yapımında kullanılabilecek malzemelere, tüm belgelere ve paralara el konulmasına karar vermiştir. Hâkimlik ayrıca, Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 75. maddesine dayanarak, başvuran ve diğer altmış üç kişiden tükürük örneği şeklinde DNA örneği alınmasına karar vermiştir. Alınan tükürük örneklerinin el konulan delil örnekleriyle karşılaştırılabilmesi amacıyla Kriminal Polis Laboratuvarı Müdürlüğüne gönderilmesi gerekmekteydi. Kararda bu tedbire itiraz edilebilecek süre veya makam belirtilmemiştir.

6. Başvuran ve diğer altmış yedi kişi, 18 Haziran 2013 tarihinde saat 11:15'te, özellikle MLKP terör örgütüne yardım ve üyelikten yakalanmış ve gözaltına alınmışlardır.

7. Başvuran, aynı gün saat 13:45'te, bir doktor tarafından muayene edilmiştir. Söz konusu doktor tarafından hazırlanan tıbbi rapordan, başvuranın Taksim Gezi olaylarına katılması nedeniyle 31 Mayıs 2013 tarihinden beri sol alt bacağına alçı olduğu ve gözaltına alınma sırasında kötü muameleye maruz kalmadığı anlaşılmaktadır. Doktor, başvuranın vücudunda, gözaltına alınması sonucunda yeni oluşmuş herhangi bir harici travmatik lezyon saptanmadığını belirtmiştir.

8. 19 Haziran 2013 tarihinde saat 19:33'te, Haseki Eğitim ve Araştırma Hastanesinde bir doktor, başvurandan tükürük örneği almış ve bir polis memuruna vermiştir.

9. 19 Haziran 2013 tarihinde saat 22:30'da, başvurana ve diğer dokuz kişiye eşlik eden on dokuz polis, talep edilen tükürük örneklerinin alınması amacıyla hastaneye götürüldükleri sırada ilgililer hakkında bir zor kullanma tutanağı düzenlemiştir. Tutanakta başvuranın ve diğer kişilerin hastaneye sevk sırasında gözaltı merkezinden ayrılmayı reddettikleri ve güvenlik güçlerine direndikleri belirtilmiştir. Polisler, direnmeleri durumunda, 2559 sayılı Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu'nun 16. maddesi uyarınca, kendilerine karşı kademeli ve davranışlarıyla orantılı olarak fiziki güç kullanacaklarını şahıslara belirtmiştir. Polislerin bu ifadesi kamera kaydına alınmıştır. Söz konusu tutanağa göre, on kişi özellikle aşağıdaki sloganları atmıştır: “Her yer Taksim her yer Direniş”; “Yaşasın devrim ve sosyalizm”; “Baskılar bizi yıldırılmaz”; “Faşist Devlet hesap verecek”; “AKP'nin piçleri yıldırılmaz bizleri”. Bu kişiler ayrıca, “Şerefsizler, Köpekler” şeklinde slogan atarak güvenlik güçlerinin onurunu ihlal eden söylemlerde bulunmuşlardır. Polisler, on tutuklunun fiziki direnç ve mukavemet gösterdiğini ve tüm bunların, kendilerini bu kişilere karşı kademeli olarak fiziki güç kullanmaya, ellerini arkadan kelepçelemeye ve hastaneye götürmek için polis aracına bindirmeye yönelttiğini eklemiştir. Söz konusu kişiler, araçta güvenlik güçlerine karşı fiziki direnç göstermişlerdir.

10. Yine 19 Haziran 2013 tarihinde düzenlenen tutanağa göre, söz konusu on kişi, hastaneye geldiklerinde, polis aracından inmeyeceklerini ve tükürük örneği vermeyeceklerini beyan etmiştir. Şahıslar, güvenlik güçlerine tekme atmış ve araca girmelerini engellemişlerdir. Güvenlik güçleri, eylemlerine son vermeleri, aksi takdirde göz yaşartıcı gaz dâhil olmak üzere kademeli olarak zor kullanacakları yönünde şahısları uyarmıştır. Bu uyarı, polisler tarafından kamera kaydına alınmıştır. Uyarıya rağmen şahıslar eylemlerine devam etmiş, dolayısıyla güvenlik güçlerini kendilerine karşı kademeli olarak zor kullanmak zorunda bırakmışlardır. Şahıslar, güvenlik güçlerine karşı fiziki güç kullanmaya ve hakaret etmeye devam etmişlerdir. Göz yaşartıcı gaz kullanma konusunda eğitimli polisler, şahısların direncini kırmak amacıyla göz yaşartıcı gaz kullanmışlardır. Şahıslar bu şekilde etkisiz hale getirilmiş, ardından hastaneye sevk edilmiş ve burada tükürük örnekleri alınmıştır.

11. 19 Haziran 2013 tarihinde, polis memurları bir doktor tarafından muayene edilmiştir. Doktor, polislerden birine üç gün iş göremez raporu vermiş ve üç diğer polisin darp edildiğini belirtmiştir.

12. 19 Haziran 2013 tarihinde saat 23:32’de, Haseki Eğitim ve Araştırma Hastanesi, başvuran hakkında, kafasının oksipital alanında üç santimetrelik bir şişlik olduğunu belirten bir tıbbi rapor düzenlemiştir.

13. 20 Haziran 2013 tarihinde saat 02:15’de, başvuran ile avukatı arasında bir görüşme tutanağı düzenlenmiştir. Tutanakta, tükürük örneğinin başvuranın rızası olmaksızın zor kullanılarak alındığı ve göz yaşartıcı gaz kullanımı sonucunda bedensel olarak yaralandığı belirtilmiştir.

14. Yine 20 Haziran 2013 tarihinde, başvuranın avukatı, kendisinin ve başvuranın imzaladığı bir tutanak düzenlemiştir. Başvuranın avukatı, müvekkilini ancak yakalanmasından kırk sekiz saat sonra görebildiğini belirtmiştir. Bu sürede başvuranın vücudundaki yara izleri iyileşmiştir. Söz konusu tutanakta, başvuran, hastaneye götürüldüğü ve tükürük örneğinin alındığı sırada güvenlik güçlerinin kendisine uyguladığını iddia ettiği kötü muamele iddialarını yinelemiştir. Başvuran, elleri ters kelepçelenerek araca

bindirildiğini ve tükürük örneği vermek istememesi nedeniyle aracın içinde polisler tarafından dövüldüğünü beyan etmiştir. Başvuranın iddialarına göre, güvenlik güçleri kendisine göz yaşartıcı gaz sıkmışlardır. Başvuran, yerde sürüklenerek hastaneye getirilmiştir. Güvenlik güçleri, doktorun tükürük örneği alabilmesi için kendisini yerde hareketsiz hale getirmek üzere elleriyle yüzüne bastırmıştır. Ardından başvuran, iddiasına göre, hastanedeki başka bir binaya götürülmüş ve burada güvenlik güçleri tarafından dövülmüştür. Başvuran ayrıca, emniyete dönerken de güvenlik güçleri tarafından dövüldüğünü eklemiştir. Başvuran, iddiasına göre, hastanenin ortopedi bölümüne sevk edilmiş ve kafasındaki yaralanma nedeniyle röntgen çekilmek üzere beyin cerrahisi bölümüne götürülmüştür.

15. 20 Haziran 2013 tarihinde saat 13:58'de İstanbul Adli Tıp Kurumu tarafından düzenlenen tıbbi raporda, başvuranın 18 Haziran 2013 tarihinde gözaltına alındığı ve Taksim Gezi olaylarına katılması nedeniyle 31 Mayıs 2013 tarihinden beri sol alt bacağında alçı olduğu belirtilmiştir. Raporda sağ el ikinci parmakta ve çenenin sağ alt köşesinde hassasiyet olduğu ve ayrıca alçılı ayak parmaklarında ödem olduğu eklenmiştir. Söz konusu rapora göre, bu yaralanmalar basit tıbbi müdahale ile giderilebilmekte idi. İddiaya göre başvuran, doktora, kendisinden zorla tükürük örneği alındığını ve polis aracındayken göz yaşartıcı gaz sıkıldığını, bu nedenle derisinde yanma olduğunu beyan etmiştir. Başvuran ayrıca güvenlik güçleri tarafından dövüldüğünü belirtmiştir. Doktor, bulguların başvuranın hayatı için tehlike oluşturmadığı ve yaralanmaların hafif olması nedeniyle basit tıbbi müdahale ile tedavi edilebileceği sonucuna varmıştır.

16. Başvuran, 20 Haziran 2013 tarihinde saat 18:56'da, resen görevlendirilen bir avukat refakatinde, İstanbul Emniyet Müdürlüğü (terörle mücadele birimi) polisleri tarafından dinlenmiştir. Başvuran, susma hakkını kullanmıştır.

17. Başvuran, 21 Haziran 2013 tarihinde, avukatı refakatinde, İstanbul Cumhuriyet savcısı tarafından dinlenmiştir. Başvuran, tükürük örneğinin

alınması için zorla hastaneye götürüldüğünü belirtmiştir. Başvurana göre, polis, polis aracında kendisine karşı aşırı güç kullanmıştır. Başvuran, ilgili kişilere tükürük örneğinin alınmasına rıza göstermediğini beyan etmiştir. Başvuran, polislerin bu işlemin gerçekleştirilmesi amacıyla aşırı güç kullandıklarını ve ellerini ağzına bastırdıklarını ileri sürmüştür. Başvuran, hastanede bir odaya yerleştirildiğini, ardından güvenlik güçleri tarafından dövüldüğünü iddia etmiştir. Kendisini muayene eden doktoru bu konuda bilgilendirmiştir. Başvuran, polislerin otoritesini tehdit ettiği veya zayıflattığı yönündeki iddialara karşı çıkmıştır. Başvuran, polisler herhangi bir şekilde saldırmadığını ya da koltuk değneğiyle vurmadığını ileri sürmüştür. Başvuran, polis aracından inmek için koltuk değneğini bir polis memuruna verdiğini belirtmiştir. Bu bağlamda, başvuran, hastanenin güvenlik kamerası kayıtlarının ve aynı zamanda polisin kendisi tarafından alınan video kayıtlarının incelenmesini talep etmiştir.

18. İstanbul Cumhuriyet savcısının talebi üzerine 21 Haziran 2013 tarihinde saat 11:37'de İstanbul Adli Tıp Kurumu tarafından düzenlenen tıbbi rapora göre, başvuranın vücudunda harici yeni darbe ve yaralanma izi saptanmamıştır. Başvuran, 18 Haziran 2013 tarihinde gözaltına alındığını ve gözaltına alınmasından itibaren kötü muameleye maruz kalmadığını beyan etmiştir.

19. Başvuran, 22 Haziran 2013 tarihinde, avukatı refakatinde, Hâkimlik tarafından dinlenmiş ve Hâkimlik, başvuranın tutuklanmasına karar vermiştir.

20. Başvurunun yapıldığı sırada, başvuran hakkında açılan ceza yargılaması İstanbul 11. Ağır Ceza Mahkemesi önünde derdest idi.

II. ANAYASA MAHKEMESİNE YAPILAN BAŞVURU

21. Başvuran, 18 Temmuz 2013 tarihinde, kendisinden rızası dışında tükürük örneği alındığını ve bu sırada kötü muameleye maruz kaldığını

belirterek Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvuran, başvurusunda, tükürük örneği alınmasına ilişkin kararda, bu karara itiraz edebileceği makamın belirtilmediğini ifade etmiştir. Başvuran, söz konusu karara itiraz etmek için iç hukuk yollarının etkin olmadığını iddia etmiş ve kararın her hâlükârda uygulandığını gözlemlemiştir. Başvuran, ihtilaf konusu kararı öğrendiği an ile kararın uygulanması arasında yalnızca birkaç dakika olduğunu belirtmiştir.

22. Anayasa Mahkemesi, 21 Nisan 2016 tarihinde, talebi üzerine, başvuran tarafından ileri sürülen kötü muamele iddiaları hakkında ceza soruşturması açılmadığı hakkında Cumhuriyet savcısı tarafından bilgilendirildiğini kaydetmiştir. Anayasa Mahkemesine göre, Adalet Bakanlığı, görüşlerinde, başvuranın kötü muamele iddiaları hakkında suç duyurusunda bulunmadığını belirtmiştir. Anayasa Mahkemesi, başvuranın, bir yandan, kendisini tükürük örneği vermeye zorlamak amacıyla göz yaşartıcı gaz kullanılmasından ve diğer yandan, polis memurlarından şiddet gördüğünden şikâyetçi olduğunu tespit etmiştir. Anayasa Mahkemesi, oy birliğiyle, başvuranın fiziksel ve ruhsal bütünlüğünün korunmasına ilişkin etkin bir iç hukuk yolunun bulunmaması ve aynı zamanda iddia edilen kötü muamele şikâyetleriyle ilgili olarak, iç hukuk yollarının tüketilmesi koşulunu yerine getirdiği sonucuna varmıştır.

23. Anayasa Mahkemesi, başvuranın tükürük örneğinin alınmasına ilişkin şikâyetiyle ilgili olarak, bu işlemin zor kullanılarak yapıldığını ve sonuç olarak başvuranın maddi ve manevi varlığına saygı gösterilmesi hakkına müdahale teşkil ettiğini tespit etmiştir. Anayasa Mahkemesine göre, söz konusu müdahale, Hâkimliğin, özellikle Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 75. maddesinin 1. fıkrasına dayanarak, tükürük örneği alınmasına karar verdiği 8 Haziran 2013 tarihli kararına dayanmıştır. Anayasa Mahkemesi, müdahalenin meşru bir amaç, yani suçla mücadele amacı izlediğini tespit etmiştir. Anayasa Mahkemesi, söz konusu tedbirin demokratik bir toplumda gerekliliği ve orantınlılığı ile ilgili olarak ise, başvuranın cezası iki yıl veya daha fazla hapis

cezası olan bir suçtan dolayı yargılandığını kaydetmiştir. Anayasa Mahkemesi, gerekli delil unsurlarının toplanabilmesi amacıyla başvuranın katlanma yükümlülüğü olduğu kanaatine varmış, aksi takdirde, ceza soruşturması sırasında delil unsurlarının toplanmasının imkânsız olacağını belirtmiştir. Anayasa Mahkemesi, tükürük örneğinin alınması sırasında, polislerin başvuranı kelepçelediklerini ve başvuranın güvenlik güçlerine direnmeye devam ettiğini eklemiştir.

24. Anayasa Mahkemesi, bazı meslektaşlarının yaralandığını gören polislerin, her türlü direnişi engellemek amacıyla kademeli olarak güç kullanılmasına izin veren 2559 sayılı Kanun'un 16. maddesi uyarınca, başvurana göz yaşartıcı gaz sıktıklarını tespit etmiştir. Anayasa Mahkemesi, güvenlik güçlerinin, karşılaştıkları her türlü direnişi kırmak amacıyla mevcut olan yöntem ve araçları kullanma konusunda takdir yetkisine sahip oldukları kanaatine varmıştır. Anayasa Mahkemesi, oy birliğiyle, güvenlik güçleri tarafından kullanılan gücün izlenen amaçla orantılı olduğunu değerlendirerek, başvuranın maddi ve manevi varlık hakkının ihlal edilmediği sonucuna varmıştır.

25. Anayasa Mahkemesi, oy birliğiyle, başvurandan tükürük örneği alınması nedeniyle ihlal olmadığı tespitini dikkate alarak, başvuranın savunulabilir bir şikâyeti olmadığını tespit etmiştir. Anayasa Mahkemesi, 18 Haziran 2013 tarihli ihtilaf konusu kararda, başvuranın bu karara itiraz edebileceği makam belirtilmemesine rağmen, ilgilinin avukatının 20 Haziran 2013 tarihinde kararın bir nüshasını aldığını ve karara itiraz etmek için gereken süre ve yollardan haberdar olduğunu tespit etmiştir. Anayasa Mahkemesi, başvuranın tükürük örneğinin alınmasına ilişkin şikâyetini sunmak için etkin bir iç hukuk yoluna başvurma hakkının ihlal edilmediği sonucuna varmıştır.

26. Başvuranın tükürük örneğinin alınmasından sonra hastanede boş bir odaya götürüldüğü ve burada darp edildiği şikâyetine ilişkin olarak, Anayasa Mahkemesi, bire karşı dört oyla, bu konuda bir ihlal olmadığı sonucuna

varmıştır. Anayasa Mahkemesi, Ceza Muhakemesi Kanunu’nun 160. maddesine atıfta bulunarak, İstanbul Cumhuriyet savcısının başvuranın iddiaları hakkında soruşturma başlatmadığını kaydetmiştir. Anayasa Mahkemesi, polis tarafından düzenlenen tutanağa dayanarak, dosyaya eklenen tıbbi rapordan, başvuranın kendisine karşı güç kullanılması sonucunda üç santimetrelik bir yara aldığının anlaşıldığını tespit etmiştir. Anayasa Mahkemesi, bu yaralanmanın, hastaneye götürülmesi gereken ve güvenlik güçlerine direnen gözaltında olan on kişilik bir grubun hastaneye sevki sırasında meydana geldiği kanaatine varmıştır. Anayasa Mahkemesi, olay sırasında dört polisin de yaralandığını ve tıbbi raporun üç santimetrelik lezyon dışında herhangi bir yaralanmayı belirtmediğini eklemiştir. Anayasa Mahkemesi, Cumhuriyet savcısının, başvuranın güvenlik güçleri tarafından darp edildiğine ilişkin iddialarının savunulabilir şikâyetler teşkil etmediğini değerlendirmesi nedeniyle, ceza soruşturması açmaya gerek olmadığı kanaatine vardığını gözlemlemiştir. Anayasa Mahkemesi, İstanbul Cumhuriyet savcısının vardığı sonucu bertaraf etmeye yer olmadığı kanaatine varmıştır. Bu nedenle Anayasa Mahkemesi, bu konuda bir ihlal olmadığı sonucuna varmıştır.

III. HUKUKÎ ÇERÇEVE VE İLGİLİ İÇ HUKUK UYGULAMASI

27. Ceza Muhakemesi Kanunu’nun 75. maddesinin 1, 2, 3, 5 ve 6. fıkraları, (“Şüpheli veya sanığın beden muayenesi ve vücudundan örnek alınması” başlıklı madde) aşağıdaki gibidir:

“(1) Bir suça ilişkin delil elde etmek için şüpheli veya sanık üzerinde iç beden muayenesi yapılabilmesine ya da vücuttan kan veya benzeri biyolojik örneklerle saç, tükürük, tırnak gibi örnekler alınabilmesine; Cumhuriyet savcısı veya mağdurun istemiyle ya da resen hâkim veya mahkeme, gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde Cumhuriyet savcısı tarafından karar verilebilir. Bu tür müdahaleler, yalnızca bir doktor tarafından veya onun gözetimi altında başka bir sağlık mesleği mensubu tarafından gerçekleştirilebilir. Cumhuriyet savcısı bu tür bir karar da verebilir. Cumhuriyet

GÜNGÖR/TÜRKİYE KARARI

savcısının kararı, yirmi dört saat içinde hâkim veya mahkemenin onayına sunulur. Hâkim veya mahkeme yirmi dört saat içinde kararını verir. Onaylanmayan kararlar hükümsüz kalır ve elde edilen deliller kullanılamaz.

(2) [Bir kişide] iç beden muayenesi yapılabilmesi veya vücuttan kan veya benzeri biyolojik örnekler alınabilmesi için [sağlığa ilişkin] müdahalenin, kişinin sağlığına zarar verme tehlikesinin bulunmaması gerekir.

(3) [Tüm insanlara yönelik] iç beden muayenesi veya vücuttan kan veya benzeri biyolojik örnekler alınması, ancak tabip veya sağlık mesleği mensubu diğer bir kişi tarafından yapılabilir.

(5) Üst sınırı iki yıldan daha az hapis cezasını gerektiren suçlarda, kişi üzerinde iç beden muayenesi yapılamaz; kişiden kan veya benzeri biyolojik örneklerle saç, tükürük, tırnak gibi örnekler alınamaz.

(6) Bu madde gereğince alınacak hâkim veya mahkeme kararlarına itiraz edilebilir.”

28. Ceza Muhakemesi Kanunu’nun 160. maddesinin 1.fıkrası (“Bir suçun işlendiğini öğrenen Cumhuriyet savcısının görevi” başlıklı madde) aşağıdaki gibidir:

“Cumhuriyet savcısı, ihbar veya başka bir suretle bir suçun işlendiği izlenimini veren bir hâli öğrenir öğrenmez kamu davasını açmaya yer olup olmadığına karar vermek üzere hemen işin gerçeğini araştırmaya başlar.”

29. 2559 sayılı Polis Vazife ve Salâhiyet Kanunu’nun 16. maddesinin 1. fıkrası (“Zor ve silah kullanma” başlıklı madde) aşağıdaki gibidir:

“Polis, görevini yaparken direnişle karşılaşması halinde, bu direnişi kırmak amacıyla ve kıracak ölçüde zor kullanmaya yetkilidir. Zor kullanma yetkisi kapsamında, direnmenin mahiyetine ve derecesine göre ve direnenleri etkisiz hale getirecek şekilde kademeli olarak artan nispette bedenî kuvvet, maddî güç ve kanunî şartları gerçekleştiğinde silah kullanılabilir.”

30. Aynı Kanun’un 16. maddesinin 2. fıkrası b) bendi aşağıdaki şekildedir:

“b) Maddî güç; polisin direnen kişilere karşı (...) kelepçe, cop, basınçlı (...) su, göz yaşartıcı gazlar veya tozlar, fizikî engeller, polis köpekleri ve atları ile sair hizmet araçlarını, [ifade eder].

GÜNGÖR/TÜRKİYE KARARI

Zor kullanmadan önce, ilgililere direnmeye devam etmeleri halinde doğrudan doğruya zor kullanılacağı ihtar yapılır. Ancak, direnmenin mahiyeti ve derecesi göz önünde bulundurularak, ihtar yapılmadan da zor kullanılabilir.

Polis, zor kullanma yetkisi kapsamında direnmeyi etkisiz kılmak amacıyla kullanacağı araç ve gereç ile kullanacağı zorun derecesini kendisi takdir ve tayin eder. (...)"

HUKUKİ DEĞERLENDİRME

31. Başvuru, başvuranın (a) kendisinden tükürük örneği alınması amacıyla hastaneye götürüldüğü sırada güvenlik güçleri tarafından kötü muameleye uğradığı iddiaları (b) hastanede gerçekleştirilen bu işlem nedeniyle fiziki bütünlüğünün ihlal edildiği iddiası ve aynı zamanda (c) yetkili makamlar tarafından etkin bir soruşturma yürütülmediği iddiaları ile ilgilidir. Başvuran, Sözleşme'nin 3 ve 8. maddelerinin ihlal edildiğini ileri sürmektedir.

32. Mahkeme, başvuran tarafından sunulan şikâyetlerin sunulma şekli ve esasını dikkate alarak (*Radomilja ve diğerleri/Hrvatistan* [BD], no. 37685/10 ve 22768/12, § 126, 20 Mart 2018), bu şikâyetleri yalnızca Sözleşme'nin 3. maddesi açısından değerlendirecektir.

33. Dolayısıyla Mahkeme, başvuranın Sözleşme'nin 3. maddesi kapsamındaki iddialarını tek tek inceleyecektir. Bu madde aşağıdaki gibidir:

"Hiç kimse işkenceye veya insanlık dışı veya alçaltıcı muameleye veya cezaya tabi tutulmamalıdır."

I. KABUL EDİLEBİLİRLİK HAKKINDA

34. Hükümet, iç hukuk yollarının tüketilmediğine dair bir kabul edilemezlik itirazı ileri sürmektedir. Hükümet, başvuranın kötü muamele iddialarını ileri sürmek üzere yetkili bir adli makama başvurmadığını belirtmektedir. Hükümet, başvuranın ayrıca, kötü muamele iddialarına ilişkin

olarak etkin bir soruşturma yapılmadığına yönelik şikâyetini de sunmadığını kaydetmektedir.

35. Başvuran, Hükümetin bu itirazı hakkında görüş belirtmemektedir.

36. Mahkeme, Anayasa Mahkemesinin, 21 Nisan 2016 tarihli kararında, başvuranın kötü muamele iddialarıyla ilgili olarak iç hukuk yollarını tükettiği sonucuna vardığını ve Sözleşme'nin 3. maddesi kapsamındaki iddialarının usul ve esas yönünden incelenmesine karar verdiğini kaydetmektedir. Bu nedenle, Hükümetin itirazlarının reddedilmesi uygundur.

37. Mahkeme, bu şikâyetlerin, Sözleşme'nin 35. maddesinde belirtilen başka bir gerekçeyle açıkça dayanaktan yoksun ve kabul edilemez olmadığını tespit ederek, kabul edilebilir olduğuna karar vermektedir.

II. ESAS HAKKINDA

A. Sözleşme'nin 3. Maddesinin Esas Yönü Hakkında

1. Tarafların İddiaları

38. Başvuran, kendi iddialarını tekrarlamakta ve Hükümetin iddialarına karşı çıkmaktadır.

39. Hükümet, başvuranın, kendisinden tükürük örneği şeklinde DNA örneğinin alınması amacıyla hastaneye götürüldüğü sırada maruz kaldığını iddia ettiği kötü muamele şikâyetiyle ilgili olarak, başvuranın ve diğer dokuz kişinin, tükürük örneği alınmasına ilişkin adli bir kararı uygulamak isteyen güvenlik güçlerine karşı direndiklerini belirtmektedir. İlgili şahıslar, slogan atmış, hücrelerini terk etmeyi reddetmiş, hastaneye götürüldükleri sırada güvenlik güçlerini yaralamış ve güvenlik güçlerine tekme atmışlardır. Hükümet, olaylar sırasında dört polisin yaralandığını ve aralarından birinin üç gün iş göremezlik raporu alması gerektiğini eklemektedir.

40. Hükümet, başvuran ve diğer dokuz kişinin, güvenlik güçlerinin eylemlerine son vermelerine yönelik uyarısına uymayı reddettiklerini

açıklamaktadır. İlgili şahıslar, polis aracından inmeyi reddetmiş ve güvenlik güçlerine fiziki olarak saldırmışlardır, bu nedenle güvenlik güçleri, dirençlerini kırmak, etkisiz hale getirmek ve araçtan indirmek üzere şahıslara göz yaşartıcı gaz sıkmak zorunda kalmışlardır. Hükümet, güvenlik güçlerinin bu müdahalesinden sonra düzenlenen başvuran hakkındaki tıbbi raporda, başvuranın hücreden çıkarılması veya güvenlik güçlerinin müdahalesi sırasında bedensel olarak yaralanmadığının ve yaralanmalarının basit tıbbi müdahale ile tedavi edilebileceğinin belirtildiğini hatırlatmaktadır. Hükümete göre, dolayısıyla, fiziki direncine son vermek için başvurana karşı kullanılan güç gerekli ve orantılıydı.

2. Mahkemenin Değerlendirmesi

41. Mahkeme, somut olayda, ihtilaf konusu olayların gelişiminin tarafların versiyonlarına ve dava dosyasına eklenen belgelere göre değişiklik gösterdiğini tespit etmektedir. Bununla birlikte Mahkeme, öncelikle, başvuranın 18 Haziran 2013 tarihinde yakalandığı sırada kötü muameleye maruz kaldığını iddia etmediğini kaydetmektedir. Başvuranın gözaltına alınmasını takiben düzenlenen tıbbi rapor, başvuranın bu sırada kötü muameleye maruz kalmadığını onaylamaktadır. Dahası söz konusu rapor, başvuranın Taksim Gezi Parkı olaylarına katılması nedeniyle sol bacağına alçıda olduğunu belirtmektedir.

42. Başvuran, bir polis aracıyla hastaneye götürüldüğü sırada bu sevke eksik hazırlanılmasından ve hastanede tükürük örneğinin alınması sırasında kötü muameleye maruz kaldığından şikâyet etmektedir. Mahkeme şimdi, bu durumları, Sözleşme'nin 3. maddesine ilişkin içtihatlarından doğan kriterler ve genel ilkeler ışığında inceleyecektir.

a) Başvuranın sevki sırasında kötü muameleye maruz kaldığı iddiası

43. Mahkemenin daha önce *Bouyid/Belçika* [BD], no. 23380/09, §§ 88-89 ve 100-101, AİHM 2015 davasında hatırlattığı üzere, bir kişi, özgürlükten

yoksun bırakıldığında veya daha genel olarak güvenlik güçleriyle karşı karşıya kaldığında, davranışları gereği mutlak suretle gerekli olmayan hallerde fiziki güç kullanımı, insan onuruna zarar vermektedir ve ilke olarak, söz konusu hüküm tarafından güvence altına alınan hakkın ihlalini teşkil etmektedir (bk. özellikle, *Ribitsch/Avusturya*, 4 Aralık 1995, § 38, A serisi no. 336, *Mete ve diğerleri/Türkiye*, no. 294/08, § 106, 4 Ekim 2011 ve *El-Masri/Eski Yugoslav Makedonya Cumhuriyeti* [BD], no. 39630/09, § 207, AİHM 2012).

44. Mahkeme, başvuranın sunduğu tıbbi raporlardan, bedeninde tespit edilen lezyonların tükürük örneğinin alınması amacıyla hastaneye sevki sırasında olduğunun anlaşıldığını tespit etmektedir. Örneğin, 19 Haziran 2013 tarihli tıbbi rapor, başvuranın kafasının oksipital alanında üç santimetrelik bir şişlik olduğunu belirtmektedir. 20 Haziran 2016 tarihinde düzenlenen rapor, başvuranın sağ el ikinci parmağı ve çenesinin sağ alt köşesinde hassasiyet olduğunu ve ayrıca alçılı ayak parmaklarında ödem olduğunu belirtmektedir. Başvuranın ifadelerinin aksine, başvurunu muayene eden doktor tarafından düzenlenen tıbbi raporda, başvurunu ve diğer şahısları etkisiz hale getirmek için polis aracında güvenlik güçleri tarafından göz yaşartıcı gaz kullanılması sonucunda başvuranın derisinde yaralanmalar olup olmadığının belirtilmediğini kaydetmek gerekmektedir. Son olarak, 21 Haziran 2013 tarihinde düzenlenen tıbbi rapor, başvuranın hastaneden döndükten sonra polis binasına getirildiğinde kötü muameleye maruz kalmadığını onaylamaktadır.

45. Mahkeme, tarafların versiyonlarının, ihtilaf konusu olayın meydana geliş şekline ilişkin olarak farklılık gösterdiğini tespit etmektedir. Örneğin başvuran, güvenlik güçlerine saldırmak veya kendini savunmak ve direnmek için koltuk değneklerini kullanmadığı ileri sürmektedir. Başvuran, bir bacağının alçıda olduğunu ve polis aracından inebilmek için koltuk değneklerini güvenlik güçlerine verdiğini belirtmektedir. İhtilaf konusu olaydan sonra düzenlenen polis raporunda başvuranın koltuk değneklerinden

bahsedilmemiştir. Güvenlik güçlerinin olayların seyrine ilişkin tanımı, başvuranın olaydan sonra Cumhuriyet savcısı önünde verdiği ifadede belirttiğinden farklıdır. Özellikle, güvenlik güçleri, başvuranın bir bacağı alçıda olduğu için koltuk değneği kullandığından bahsetmemiştir.

46. Bununla birlikte Mahkeme, tarafların, güvenlik güçleri ile tükürük örneği alınması amacıyla hastaneye götürülmesi gereken başvuranın da dâhil olduğu şahıslar arasında bir tartışma çıktığına itiraz etmediğini kaydetmektedir. Her hâlükârda, Hükümet tarafından sunulan ve ihtilaf konusu olaya dâhil olan polislerin vücudunda lezyonlar olduğunu belirten tıbbi raporlar ışığında, söz konusu on şahsın şiddet kullanarak güvenlik güçlerine karşı fiziki olarak saldırdıklarına dair şüphe yoktur. Ancak hem tutanağı düzenleyen polisler hem de Cumhuriyet savcısı, başvuranın, bir bacağı alçidayken, ifadeleri ve 19 Haziran 2013 tarihinde polis tarafından düzenlenen tutanağa göre koltuk değnekleriyle yürüyorken ve elleri kelepçeliyken güvenlik güçlerine nasıl saldırmış olabileceğini açıklayacak nitelikte olgusal unsurlar sunmamaktadır. Dahası, dosyaya eklenen belgelerden, güvenlik güçlerinin, söz konusu şahıslar otobüsün içindeyken kendilerini etkisiz hale getirmek amacıyla başvurana ve diğer şahıslara karşı göz yaşartıcı gaz kullandığı anlaşılmaktadır.

47. Sonuç olarak, bir bacağı alçıda olan koltuk değnekleriyle yürüyen başvuranın, hastaneye sevki sırasında güvenlik güçlerine direndiği varsayılsa dahi, Mahkeme, Hükümetin maruz kalınan yaralanmaların kaynağına ilişkin açıklamalarına ikna olmamıştır. Ayrıca Mahkeme, başvuranın alçılı ayak parmaklarında ödem olduğunu dikkate almadan İstanbul Cumhuriyet savcısının vardığı sonuçları onaylayan ve bu konuda inandırıcı bir açıklama sunmayan Anayasa Mahkemesi'nin incelemesine katılmamaktadır. Anayasa Mahkemesi dahası, başvuranın kafasındaki yaralanma nedeniyle röntgen çekilmek üzere beyin cerrahisi bölümüne götürüldüğüne ilişkin beyanı hakkında karara varmamıştır.

48. Mahkeme son olarak, başvuranın ve diğer dokuz şahsın sevkinin planlı olduğunu vurgulamaktadır. Nitekim güvenlik güçlerinin görevi, bir bacağı alçıda olan başvuranın da dâhil olduğu on kişiye, 8 Haziran 2013 tarihli karar uyarınca ilgililerden tükürük örneği alınması amacıyla hastaneye kadar eşlik etmektir. Mahkeme, başvuran ve diğer dokuz kişiden, yasa dışı silahlı bir örgüte yardım ve üyelikten yakalanmaları nedeniyle, tükürük örneği alınmasına karar veren farklı adli makamların ve ilgili güvenlik güçlerinin, başvuranın ve diğer kişilerin hastaneye götürülmek üzere polis aracında oldukları sırada herhangi bir direniş veya taşkınlık göstermelerini mümkün olduğunca önlemek için gerekli tedbirleri almış olmaları gerektiği kanaatindedir (bk. benzer bir yaklaşım için, *Ilgiz Khalikov/Rusya*, no. 48724/15, § 39, 15 Ocak 2019). Mahkeme, başvuranın vücudunda lezyonlara neden olan ihtilaf konusu olayın açıkça ilgili şahısların hastaneye sevkine ilişkin eksik hazırlık yapılmasının bir sonucu gibi görüldüğü çıkarımında bulunmaktadır (bk. benzer bir yaklaşım için, *Karaman ve diğerleri/Türkiye*, no. 60272/08, §§ 52 ve 53, 31 Ocak 2012).

49. Sonuç olarak Mahkeme, yukarıdaki değerlendirmeleri dikkate alarak, başvurana karşı kullanılan gücün, davranışları gereği mutlak suretle gerekli olan bir fiziksel güç kullanımına karşılık gelmediği sonucuna varmaktadır (bk. diğer kararlar arasında, yukarıda anılan *Bouyid*, § 111, *Navalnyy ve GunkRusya*, no. 75186/12, § 48, 10 Kasım 2020 ve *Illievi ve Ganchevi/Bulgaristan*, no. 69154/11 ve 69163/11, § 56, 8 Haziran 2021).

50. Dolayısıyla başvuranın güvenlik güçleri tarafından maruz kaldığı muamele onuruna zarar vermiştir ve sonuç olarak 3. maddeye aykırı olarak aşağılayıcı muamele teşkil etmiştir.

b) Tükürük örneğinin alınması sırasında başvuranın kötü muameleye maruz kaldığı iddiası

51. Mahkeme, davalı Devletlerin, organize suçlarla veya topraklarındaki terör faaliyetleri ile mücadele için tedbirler almasının meşru olduğunun altını

çizmektedir. Mahkeme, bu bağlamda, demokratik bir Devletin, ulusal güvenliği sağlamada ve suç ve suçluların kovuşturulmasında meşru bir çıkarı olduğunu hatırlatmaktadır (*Schmidt/Almanya* (k.k.), no. 32352/02, 5 Ocak 2006). Mahkeme, bu konuda, Anayasa Mahkemesinin, bir suç işlediğinden şüphelenilen başvurandan, terör örgütüne yardım ve üyelik nedeniyle hakkında açılan ceza davası çerçevesinde gerekli delil unsurlarının toplanabilmesi amacıyla tükürük örneği alınması yönündeki gerekçesine katılmaktadır.

52. Mahkeme, bir tedbir herhangi bir tedavi gerekliliği ile gerekçelendirilmediğinde bile, Sözleşme'nin 3 ve 8. maddelerinin, bir suça katıldığına yönelik delil elde etmek amacıyla iradesi dışında şüpheliye tıbbi müdahalede bulunulmasını yasaklamadığını hatırlatmaktadır. Örneğin, Sözleşme'nin kurumları, birçok defa, bir suça ilişkin soruşturma çerçevesinde iradesi dışında şüpheliden tükürük veya kan örneği alınmasının, incelenen davaların koşullarında söz konusu maddeleri ihlal etmediği sonucuna varmıştır (*Jalloh/Almanya* [BD], no. 54810/00, § 70, AİHM 2006-IX).

53. Bununla birlikte, bir suça ilişkin delil elde etme amacıyla zorla herhangi bir tıbbi müdahalede bulunma ihtiyacı, davanın koşulları bağlamında ikna edici bir şekilde gerekçelendirilmelidir. Bu bağlamda, söz konusu suçun ağırlığı gerektiği gibi dikkate alınmalıdır. Yetkili makamlar, ayrıca, delil elde etmek amacıyla başka yöntemleri değerlendirdiklerini göstermelidir. Dahası, müdahale, şüphelinin sağlığında kalıcı bir zarar bırakma riski taşımamalıdır (yukarıda anılan *Jalloh*, § 71).

54. Özellikle, zorla yapılan tıbbi müdahalenin, ilgili kişinin ağır ağrı veya fiziki sıkıntı çekmesine neden olup olmadığı dikkate alınmalıdır. Söz konusu davalarda ilgili olan bir diğer unsur, zorla yapılan tıbbi müdahaleye doktorlar tarafından karar verilip verilmediği, müdahalenin doktorlar tarafından uygulanıp uygulanmadığı ve ilgili kişinin sürekli tıbbi gözetim altında olup olmadığı konusundadır. Ayrıca, söz konusu müdahalenin ilgilinin sağlık

durumunda bir kötüleşmeye ve kişinin sağlığına kalıcı etkilere neden olup olmadığı göz önünde bulundurulmalıdır.

55. Mahkeme, başvurandan tükürük örneği alınmasına, silahlı bir terör örgütüne karşı yürütülen bir ceza davası çerçevesinde, başvurana isnat edilen suçların yani ateşli silahla saldırı ve izinsiz olarak tehlikeli madde bulundurma suçlarının ağırlığı nedeniyle bir Hâkimlik tarafından karar verildiğini tespit etmektedir. Başvuran kendisinden böyle bir örnek alınmasını istememesine rağmen, bu örnek bir devlet hastanesinde doktorlar tarafından ve doktorların gözetimi altında alınmıştır. Dolayısıyla bu konuda uzman bir doktor, başvuranın ağzından tükürük örneği almış ve bu eylem, tek başına, başvuranın sağlığı için tehlikeli olmamıştır (*R.S./Macaristan*, no. 65290/14, §§ 69-70, 2 Temmuz 2019 kararı ile karşılaştırın). Mahkeme ayrıca, başvuranın hastanede birçok polis tarafından etkisiz hale getirildiğini ve tükürük örneği alabilmesi için gereken süre boyunca bir doktorun denetimi altında tutulduğunu kaydetmektedir. Dolayısıyla, başvuranın iddia ettiği gibi, zorla yapılan söz konusu müdahale nedeniyle başvuranın sağlığına yönelik herhangi bir yakın tehlike veya risk yoktu. Tükürük örneği alınması, tek başına, başvuranın sağlığı için açıkça bir tehlike oluşturmamıştır. Her hâlükârda, ihtilaf konusu tedbirin uygulanma şekli, başvuranın ağır ağrı veya fiziksel sıkıntı çekmesine neden olmamıştır (*aksi yönde (a contrario)* bir karar için bk. yukarıda anılan *Jalloh*, § 82 ve yukarıda anılan *R.S.*, § 72)

56. Sonuç olarak Mahkeme, başvurandan tükürük örneği alınmasına ilişkin tüm koşulları ve bu işlemin başvuranın sağlığı için herhangi bir risk oluşturmadığını dikkate alarak, başvuranın insanlık dışı ve aşağılayıcı bir muameleye maruz kalmadığına karar vermektedir.

57. Dolayısıyla, başvurandan tükürük örneği alınması nedeniyle Sözleşme'nin 3. maddesi ihlal edilmemiştir.

B. Sözleşme'nin 3. Maddesinin Usul Yönü Hakkında

1. Tarafların İddiaları

58. Başvuran, kendi iddialarını tekrarlamakta ve Hükümetin iddialarına karşı çıkmaktadır.

59. Hükümet, başvuranın, 20 Haziran 2013 tarihinde, polisler tarafından dinlendiği sırada susma hakkını kullandığını belirtmektedir. Başvuran, 21 Haziran 2013 tarihinde, Cumhuriyet savcısı önünde verdiği ifadesinde, rıza göstermediği halde kendisinden tükürük örneği alınması amacıyla hastaneye götürüldüğü sırada polislerin kendisine karşı zor kullandıklarını beyan etmiştir. Yerel makamlar dolayısıyla söz konusu olay hakkında bilgilendirilmiştir. Hükümet, sağlık raporlarındaki tespitler ile güvenlik güçleri tarafından düzenlenen tutanaklardaki tespitlerin uyumlu olduğunu belirtmektedir. Hükümete göre, başvuranın kafasındaki üç santimetrelik yaralanma, hastaneye sevki sırasında polislere direnmesi sonucunda olmuştur. Yetkili Cumhuriyet savcılığı, başvuranın savunulabilir herhangi bir şikâyetle bulunmaması nedeniyle, başvuranın maruz kaldığı kötü muamele iddialarına ilişkin olarak resen bir ceza soruşturması açılmasının gerekli olmadığı kanaatine varmıştır.

2. Mahkemenin Değerlendirmesi

a) İlgili genel ilkeler

60. Mahkeme, özellikle *El-Masri* (yukarıda anılan karar, §§ 182-185), *Mocanu ve diğerleri/Romanya* [BD], no. 10865/09 ve 2 diğer başvuru, §§ 316-326, AİHM 2014 (alıntılar) kararlarında belirtilen genel ilkelere atıfta bulunmaktadır.

61. Buradan, işkence ve insanlık dışı veya aşağılayıcı muamele veya ceza yasağının, kamu görevlileri de dahil olmak üzere, uygulamada etkili olabilmesi için, gözetimleri altındaki bir kişiye yapılan kötü muamele

iddiaları hakkında soruşturma yapılmasına imkân veren bir yargılamanın bulunması gerektiği anlaşılmaktadır.

62. Bu tür bir soruşturma yapılmasının asıl amacı, devlet görevlilerinin veya organlarının dâhil olduğu davalarda işkence ve insanlık dışı veya aşağılayıcı muamele veya cezayı yasaklayan kanunların etkin bir şekilde uygulanmasını ve söz konusu kişi veya kurumların, sorumlulukları altında meydana gelen kötü muameleden sorumlu tutulmalarını sağlamaktır.

63. Soruşturmanın nasıl yürütüldüğüne bakılmaksızın, yetkili makamlar resen hareket etmelidir. Dahası, etkin olması için soruşturmanın sorumluları tespit etmeye ve cezalandırmaya imkân vermesi gerekmektedir. Soruşturma ayrıca, yetkili makamlara, yalnızca doğrudan ve kanuna aykırı bir şekilde zor kullanmış devlet memurlarının eylemlerini değil aynı zamanda bunları çevreleyen koşulların bütününe dikkate almasına imkân verecek şekilde yeterince geniş olmalıdır.

64. Bu bir sonuç yükümlülüğü değil araç yükümlülüğü olsa da soruşturmada davanın koşullarını veya sorumluların kimliğini tespit etmeyi zayıflatan herhangi bir eksiklik, soruşturmanın gerekli etkinlik standardını karşılamadığı sonucuna varma riski taşımaktadır.

65. Son olarak soruşturma kapsamlı olmalıdır; bu, yetkili makamların, ne olduğunu ortaya çıkarmak için her zaman ciddi bir çaba sarf etmeleri ve soruşturmayı kapatmak için aceleci ve dayanaksız sonuçlara dayanmamaları gerektiği anlamına gelmektedir.

b) Yukarıda anılan genel ilkelerin somut olaya uygulanması

66. Mahkeme, Anayasa Mahkemesi gibi, Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 160. maddesine göre, Cumhuriyet savcısının, ihbar veya başka bir suretle bir suçun işlendiğini öğrendiğinde ceza soruşturması başlatması gerektiğini tespit etmektedir. Mahkeme, bu bağlamda, Cumhuriyet savcısının 21 Haziran 2013 tarihinde, ihtilaf konusu olaya ve kendisinden tükürük örneği alınmasıyla hastaneye sevki sırasında maruz kaldığını iddia ettiği kötü

muamelelere ilişkin olarak avukatı refakatinde başvuranı dinlediğini kaydetmektedir. Başvuran, ifadesinde, hastanenin bir odasında güvenlik güçleri tarafından kötü muameleye maruz kaldığını beyan etmiştir. Başvuran, güvenlik güçlerini tehdit ettiğini veya otoritelerini zayıflattığını reddetmiştir. Başvuran, koltuk değneğiyle güvenlik güçlerine vurmadığını ileri sürmüş ve Cumhuriyet savcısından hastanenin güvenlik kameralarını ve aynı zamanda güvenlik güçlerinin video kayıtlarını incelemesini talep etmiştir.

67. Mahkeme, başvuranı dinlemekle görevli Cumhuriyet savcısının dava dosyasına eklenen tüm unsurlara, özellikle başvurana ilişkin tıbbi raporlar, 19 Haziran 2013 tarihinde güvenlik güçleri tarafından düzenlenen zor kullanma tutanağı ve başvuran ile avukatı arasında gerçekleşen ve başvuranın güvenlik güçleri tarafından kötü muameleye maruz kaldığı iddialarını içeren görüşme tutanağı da dâhil olmak üzere güvenlik güçleri tarafından düzenlenen tutanaklara sahip olduğunu kaydetmektedir.

68. Ancak Cumhuriyet savcısı, bunlardan herhangi bir sonuca varmamıştır. Cumhuriyet savcısı, olayın meydana geliş şeklindeki açıkça belli olan çelişkileri açıklamak için herhangi bir soruşturma yürütmemiştir. Bir yanda güvenlik güçleri ile diğer yanda başvuran ve diğer dokuz kişi arasındaki tartışmanın tam koşullarını belirlemeye çalışmamıştır. Cumhuriyet savcısı dahası, olayın tam olarak hangi koşullarda meydana geldiğini belirlemek için hastaneye götürülen diğer şahısları ya da olaya karışan polisleri dinlememiş ve başvuran da dâhil olmak üzere bu kişilerin sevkine yönelik operasyonun güvenlik güçleri tarafından nasıl hazırlandığını ve yürütüldüğünü doğrulamamıştır. Cumhuriyet savcısı, başvurana ve polis aracındaki diğer kişilere karşı göz yaşartıcı gaz kullanılmasının gerekliliğine ilişkin bir karar vermemiştir. Başvuranın göz yaşartıcı gaz kullanımı nedeniyle vücudunda yanıklar oluştuğuna dair doktora verdiği ifadeleri doğrulamak için önemli bir adım olabilecek şekilde başvuranın vücudunda ilave bir tıbbi muayene yapılmasına karar vermemiştir. Cumhuriyet savcısı

ayrıca, gerektiği takdirde, bu konuyu açıklığa kavuşturmak için doktorları dinlemeyi düşünmemiştir.

69. Dahası, başvurayı dinlemekle görevli Cumhuriyet savcısı, göz yaşartıcı gaz kullanımının gerekli olup olmadığını ve bu kullanımın, başvuranın da dâhil olduğu ilgili şahısların iddia edilen şiddet davranışlarıyla orantılı olup olmadığını belirlemek için başvuranın iddiaları hakkında bir ceza soruşturması açılmasına gerek olmadığına karar vermiştir. Cumhuriyet savcısı açıkça, bildirilen olayların doğruluğunu teyit etmeye veya başvuranın olaya ilişkin anlattıkları ve güvenlik güçleri tarafından düzenlenen tutanaklardaki versiyon arasındaki çelişkilere inandırıcı bir açıklama getirmeye çalışmadan, polis tarafından düzenlenen tutanakların içeriklerini dikkate almıştır (*Mammadov/Azərbaycan*, no. 34445/04, §§ 77-78, 11 Ocak 2007). Dahası, başvurayı oldukça kısa bir sürede muayene eden çeşitli doktorların tespitlerinden herhangi bir sonuç çıkarmamıştır. Cumhuriyet savcısı, başvuranın olaya ilişkin versiyonunun inandırıcılığını değerlendirmeye ya da güvenlik güçleri tarafından belirtilen olaylardaki çelişkileri açıklamaya çalışmamıştır. Bu tür soruşturmalar, olayların açıklığa kavuşturulmasına ve polis tarafından kullanılan gücün, başvuran ve diğer şahıslar tarafından kullanılan güçle orantılı olup olmadığının tespit edilmesine yardımcı olabilirdi.

70. Anayasa Mahkemesi, başvuranın Sözleşme'nin 3. maddesi bağlamındaki şikâyetlerine ilişkin olarak iç hukuk yollarını tükettiğine karar vererek, Cumhuriyet savcısının, başvuranın iddialarının savunulabilir olmadığı gerekçesiyle, bu iddialara yönelik bir soruşturma yürütmediğini kaydetmiştir. Anayasa Mahkemesi, yetkili Cumhuriyet savcısının başvuranın iddialarına ilişkin bir ceza soruşturması başlatmadığı zira bu durumun, başvuran tarafından yapılan bireysel başvuru hakkında Adalet Bakanlığı tarafından sunulan görüşlerde onaylandığı hakkında bilgilendirilmiştir. Bununla birlikte Anayasa Mahkemesi, İstanbul Cumhuriyet savcısının vardığı sonucu bertaraf etmeye yer olmadığı ve dolayısıyla bu konuda bir

ihlal bulunmadığı kanaatine varmıştır. Anayasa Mahkemesi, her hâlükârda, yukarıda işaret ettiği eksikliklere ilişkin herhangi bir açıklama yapmamaktadır.

71. Mahkeme, dolayısıyla, yukarıda belirtilenler ışığında, başvuranın Sözleşme'nin 3. maddesi kapsamındaki iddialarına ilişkin olarak çeşitli yetkili yerel makamlar tarafından yeterince kapsamlı ve etkin soruşturmalar yürütüldüğüne ikna olmamıştır.

72. Yukarıda belirtilen hususlar, Mahkemenin Sözleşme'nin 3. maddesinin usul yönünden ihlal edildiği sonucuna varması için yeterlidir.

III. SÖZLEŞME'NİN 41. MADDESİNİN UYGULANMASI HAKKINDA

73. Sözleşme'nin 41. maddesi aşağıdaki şekildedir:

“Eğer Mahkeme bu Sözleşme ve Protokollerinin ihlal edildiğine karar verirse ve ilgili Yüksek Sözleşmeci Taraf'ın iç hukuku bu ihlalin sonuçlarını ancak kısmen ortadan kaldırılabiliyorsa, Mahkeme, gerektiği takdirde, zarar gören taraf lehine adil bir tazmin verilmesine hükmeder.”

A. Tazminat

74. Başvuran, maruz kaldığı kanaatine vardığı manevi zarar bağlamında 30.000 avro talep etmektedir.

75. Hükümet, iddia edilen ihlal ile talep edilen manevi zarar arasında herhangi bir bağlantı görmemesi nedeniyle başvuranın talebine itiraz etmektedir.

76. Mahkeme, Sözleşme'nin 3. maddesinin ihlal edildiği tespitlerini dikkate alarak, başvuranın belirli bir manevi zarara maruz kaldığı kanaatine varmaktadır. Mahkeme, başvurana, bu bağlamda ödenmesi gereken her türlü vergi tutarı hariç olmak üzere, manevi zarar için 15.000 avro ödenmesine hükmetmektedir.

B. Masraf ve Giderler

77. Başvuran, Mahkeme önünde görülen yargılama nedeniyle yaptığını belirttiği masraf ve giderler için 8.000 Türk lirası (TRY - yaklaşık 1.338 avro) talep etmektedir. Başvuran, 18 Aralık 2016 tarihinde avukatı ile imzaladığı sözleşmeyi sunmaktadır. Başvuran ayrıca, avukatının bu başvuruya yönelik olarak toplamda yirmi sekiz saat geçirdiğini belirtmektedir. Bu süre şu şekilde dağılmaktadır: hazırlık için on saat, Mahkeme önünde başvurunun yapılması için on üç saat ve Hükümetin görüşlerine cevap vermek için beş saat. Başvuran, avukatının fotokopi masrafı olarak 200 TRY (yaklaşık 33 avro) ve posta masrafları olarak 100 TRY (yaklaşık 16 avro) harcadığını belirtmektedir. Başvuran, bu bağlamda herhangi bir kanıtlayıcı belge sunmamaktadır.

78. Hükümet, başvuranın taleplerini uygun belgelerle gerekçelendirilmediği nedeniyle bu taleplere itiraz etmektedir.

79. Mahkemenin içtihatlarına göre, bir başvurana, yalnızca bu masraf ve giderlerin gerçekliğini, gerekliliğini ve miktarlarının makul niteliğini ispatlaması durumunda, bu masraf ve giderler geri ödenebilmektedir (bk. diğer kararlar arasında, *F.G./İsveç* [BD], no. 43611/11, § 167, 23 Mart 2016). Mahkeme, somut olayda, kendisine sunulan belgeleri ve yukarıda belirtilen kriterleri dikkate alarak, başvurana, kendi önünde yürütülen yargılama kapsamında yapılan masraf ve giderler için, ödenmesi gereken her türlü vergi tutarı hariç olmak üzere 1.300 avro tutarının ödenmesinin makul olduğuna karar vermektedir.

C. Gecikme Faizi

80. Mahkeme, gecikme faizi olarak, bu meblağlara, Avrupa Merkez Bankasının marjinal kredi faizlerine uyguladığı faiz oranına üç puan eklenerek elde edilecek oranın uygulanmasının uygun olduğuna karar vermiştir.

BU GEREKÇELERLE, MAHKEME, OY BİRLİĞİYLE,

1. Başvurunun kabul edilebilir olduğuna;
2. Hastaneye sevki sırasında başvuranın maruz kaldığı kötü muamele sebebiyle, Sözleşme'nin 3. maddesinin esas yönünden ihlal edildiğine;
3. Başvurandan tükürük örneği alınması sebebiyle Sözleşme'nin 3. maddesinin esas yönünden ihlal edilmediğine;
4. Sözleşme'nin 3. maddesinin usul yönünden ihlal edildiğine;
5.
 - a) Davalı Devletin, başvurana, işbu kararın Sözleşme'nin 44. maddesinin 2. fıkrası uyarınca kesinleşeceği tarihten itibaren üç aylık bir süre içinde, ödeme tarihinde geçerli olan döviz kuru üzerinden Türk lirasına çevrilmek üzere, aşağıdaki meblağları ödemekle yükümlü olduğuna;
 - i. Ödenmesi gereken her türlü vergi tutarı hariç olmak üzere, manevi zarar bağlamında 15.000 avro (on beş bin avro),
 - ii. Başvuran tarafından ödenmesi gereken her türlü vergi tutarı hariç olmak üzere, masraf ve giderler için 1.300 avro (bin üç yüz avro),
 - b) Söz konusu sürenin bittiği tarihten itibaren ödeme tarihine kadar, bu tutara Avrupa Merkez Bankasının o dönem için geçerli olan marjinal kredi faiz oranının üç puan fazlasına eşit oranda basit faiz uygulanmasına;
6. Adil tazmine ilişkin kalan taleplerin reddine *karar vermiştir.*

GÜNGÖR/TÜRKİYE KARARI

İşbu karar, Fransızca dilinde tanzim edilmiş olup Mahkeme İç Tüzüğü'nün 77. maddesinin 2 ve 3. fıkraları uyarınca 15 Kasım 2022 tarihinde yazılı olarak bildirilmiştir.

Dorothee von Arnim
Yazı İşleri Müdür Yardımcısı

Jon Fridrik Kjølbro
Başkan